

ANTON 180 let,
star 46 let,

pos. in miz. mojster na Gomilskem v Sav. dolini.
Padel kot talec v celjskih zaporih marca 1944;

Martin Mrzdovnik

PAVLE ROVSNIK

ZREŠKI TALCI

mizarski mojster v St. Vidu; bil je mlajši brat.
Ustreljen 27. maja 1944 v St. Vidu;

Kdo so in od kod so prišli

Martin Mrzdovnik

ZREŠKI TALCI

Kdo so in od kod so prišli

Martin Mrzdovnik

ZREŠKI TALCI

Kdo so in od kod so prišli

Izdajatelj in založnik: Občina Zreče

Odgovorna oseba založnika: mag. Boris Podvršnik, župan

Gradivo zbral in besedila priredil: Martin Mrzdovnik

Za tisk uredila: Martin Mrzdovnik in Blaž Prapótnik

Fotografije: arhiv Občine Zreče, zasebni arhivi svojcev

Na naslovnici: razglednica Zreč, odposlana 1934,

založil Kračun v Zrečah, vir: zasebni arhiv Ivo Jančič

Jezikovni pregled: Urška Stani

Oblikoval in tehnično uredil: Blaž Prapótnik

Grafična produkcija in izvedba: Epigraf

Naklada: 300 izvodov

Leto izdaje 2016

Cena: 10 eur

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4Zreče)"1944"

ZREŠKI talci : kdo so in od kod so prišli / [gradivo zbral in besedila priredil] Martin Mrzdovnik ; [fotografije arhiv Občine Zreče, zasebni arhivi svojcev]. - Zreče : Občina, 2016

ISBN 978-961-91854-9-0

1. Mrzdovnik, Martin

283596800

VSEBINA

Boris Podvršnik	V SPOMIN IN V OPOMIN	5
Martin Mrzdovnik	KDO SO IN OD KOD SO PRIŠLI?	7

ŽIVLJENJSKE ZGODBE TALCEV

• Alojz Atelšek (27. 5. 1914–9. 3. 1944), kmet	14
• Ivan Baš (23. 6. 1914–9. 3. 1944), krojač	16
• Drago Bernat (4. 1. 1914–9. 3. 1944), dentist	18
• Anton Čebin (22. 11. 1920–9. 3. 1944), trgovski pomočnik	21
• Ivan Fonda (15. 11. 1914–9. 3. 1944), kmet	24
• Jožef Jernej (16. 2. 1919–9. 3. 1944), rudar	26
• Maks Korošec (28. 9. 1913–9. 3. 1944), trgovec	28
• Alojz Kotnik (1. 6. 1919–9. 3. 1944), kmečki sin	30
• Jožef Kropej (16. 3. 1906–9. 3. 1944), kmet	34
• Ivan Leskovar (12. 10. 1908–9. 3. 1944), tovarniški delavec	36
• Anton Mernik (19. 9. 1900–9. 3. 1944), trgovec in gostilničar	38
• Jurij Mernik (12. 4. 1903–9. 3. 1944), kmet	42
• Ivan Miklavc (5. 9. 1924–9. 3. 1944), kmečki sin.....	44
• Jurij Miller (12. 4. 1925–9. 3. 1944), tekstilni vajenec	46
• Henrik (Hinko) Pavlovič (30. 12. 1925–9. 3. 1944), orodjar	48
• Vincenc Pirnat (19. 10. 1918–9. 3. 1944), kovaški pomočnik	50
• Anton Rovšnik (6. 7. 1899–9. 3. 1944), mizarski mojster	52
• Anton Rovšnik (2. 6. 1923–9. 3. 1944), delavec na kmetiji	57
• Rudolf Seršen (16. 4. 1915–9. 3. 1943), učitelj	58
• Franc Truden (11. 6. 1926–9. 3. 1944), mizar	60

PRIČEVANJA OČIVIDCEV

Spomin na streljanje talcev v Zrečah v četrtek, 9. marca 1944	65

KRIŽEV POT ZREŠKIH TALCEV	71

Uporabljeni viri in literatura	79

V SPOMIN IN V OPOMIN

Župan mag. Boris Podvršnik ob skupnem grobu talcev na zreškem pokopališču

---

V spomin in v opomin

Čas druge svetovne vojne prepoznavamo tudi na Zreškem kot obdobje izrazitega pomanjkanja in trpljenja. Predvsem pa žal tudi kot čas vojnih grozodejstev in storjenih številnih zločinov, kot čas civilizacijskega moralnega dna, kar je močno zaznamovalo tudi usodo naših ljudi in krajev.

Okrušen kolektivni pobjoj dvajsetih domoljubov v Zrečah marca 1944 (poleg tragičnih dogodkov na Stranicah leto kasneje) predstavlja enega izmed najstrašnejših in najnesrečnejših dogodkov našega zgodovinskega spomina, saj je storjen z najostrejšim (multipliciranim, sadističnim) maščevanjem in zastraševanjem, kot izrazito necivilizacijskimi (nehumanimi), najekstremnejšimi orodji psihološke vojne.

Tako so se v trenutku končala mnoga osebna hrepenenja in nasilno prekinile mnoge perspektivne življenjske poti, kar je povzročilo številne nikoli zaceljene (osebne in kolektivne) rane, ki niso zbledele niti po 72 letih, kolikor smo danes oddaljeni od teh žalostnih trenutkov. To pa je tudi za današnje rodove, ki živimo v precej zapletenih mednarodnih razmerah, pomembno opozorilo!

In prav skozi te personalizirane (družinske) vidike nas avtor po drugi strani (induktivno, sugestibilno) vzpodbuja k strpnosti, sožitju, spravi in medsebojnemu razumevanju (ne glede na morebitne razlike), kar doseže s pomočjo svoje (izpovedne) tankočutnosti in empatije; predvsem pa delo ne bi nastalo brez njegove izredne prizadevnosti in vztrajnosti.

S to publikacijo je Martinu Mrzdovniku uspelo, še pred zgodovinsko pozabo, strniti in predstaviti osebne in družinske profile žrtev, kar ostalim ni uspelo niti v bližjem in bolj »svežem« poveljnem obdobju. Zato predstavlja pomemben biografski prispevek k naši krajevni zgodovini, s sporočilno vrednostjo krepite pozitivizma in našega domoljubja, za kar se avtorju iskreno zahvaljujemo.

Mag. Boris Podvršnik

KDO SO IN OD KOD SO PRIŠLI

Kdo so in od kod so prišli?

Vse od svojih otroških let se spominjam, da so talci, ustreljeni v Zrečah 9. 3. 1944, bili vedno del spomina nas, Zrečanov, saj se je o tem doma vedno govorilo, v osnovni šoli še mnogo več, in kar mi je še posebej ostalo v spominu, je to, da je na dan vseh svetih naš župnik Maksimilijan Ledinek ob koncu obreda na pokopališču vedno šel h grobu ob Dravinji, kjer so bili pokopani, in tam z blagoslovljeno vodo pokropil grob. Čeprav so na spomeniku zapisana njihova imena in smo po bratih Mernik poimenovali eno izmed zreških ulic, so njihove življenjske zgodbe ostale bolj ali manj nepoznane.

Bilo je v času priprav na spominsko slovesnost leta 2014, ob 70-letnici tega zločina, ko smo ugotovili, da je skrajni čas, da te fante in može поблиže spoznamo. Vprašanje v naslovu je iz zadnje knjige Svetega pisma, iz Apokalipse ali Razodetja, kjer apostol Janez v videnju gleda zmagoslavje izvoljenih v nebesih,¹ ko eden izmed starešin postavi vidcu to vprašanje.

Kdo so in od kod so prišli, velja za skoraj vse talce, od dvajsetih so bili le trije domačini. Te poznamo ... A kdo so ostali, ki so morda bili prvič, a žal tudi zadnjič živi v Zrečah? Po tej slovesnosti sem veliko razmišljal o teh ljudeh, ki so tukaj našli svoj zadnji dom, svoj grob, in po prvih uspešnih pogovorih sem se odločil, da skušam najti odgovor na vprašanje: Kdo so in od kod so prišli? In končno tudi, zakaj so tega dne bili pripeljani v Zreče.

Povsem mogoče je, da bo kdo razmišljal, zakaj ne pustimo mrtvih v svojem miru, zakaj obujanje tragičnega dogodka, zakaj odpiranje bolečih ran, predvsem svojcem, ali kakor je nekdo zapisal: »Naj zgodovina ostane zakopana.« Prepričan sem, da je resnica tista, ki edina lahko osvobaja, in resnica, ki jo govore ti mrtvi talci, je ta, da je boj za domovino nekaj velikega, nekaj, kar kliče k upor, in so trenutki, ko se na oltar domovine lahko položi tudi svoje življenje. Prav zaradi tega, ker so ti fantje in možje to storili, velja o njih razmišljati, se jih spominjati in o njih pisati in govoriti.

---

¹ Raz 7. 9–17.

Moj prvotni namen ni bil osredotočiti se na njihov upor proti okupatorju, temveč slediti temu, da jih spoznamo v njihovih družinah, kjer so bili rojeni, da izvemo, kaj so bili po poklicu, kakšne narave so bili – so bili pevci, morda glasbeniki, športniki, kmetje – so imeli žene, otroke, zaročenke ...

Seveda pa se mimo tega, kar se jim je zgodilo, ni dalo iti in tudi to je pomembno. Zelo sem si želel njihovih fotografij in nekaj smo jih tudi pridobili. Iskanje svojcev in podatkov je posebna zgodba in prav o vsakemu bi se dalo veliko povedati, a bistveno je zapisano pri vsakem talcu posebej.

Poslej bo nekoliko manj vprašanj, kdo so in od kod so prišli. Nekaj življenjskih zgodb še vedno ostaja zakritih in morebiti ta drobna knjižica le še koga spodbudi k nadaljnjemu raziskovanju.

Moj pristop je bil sprva zelo preprost in brez kakršnekoli znanstvene metode, saj se nisem posluževal pisnih virov in arhivov, temveč sem ubral nekoliko daljšo pot – iskanje svojcev talcev in tudi drugih informatorjev. Seveda bi lahko tudi o tem delu napisal marsikaj zanimivega, a sem to raje izpustil, da ne bi obremenjeval ne bralca ne samega namena knjige. Ob zaključku sem se le moral poslužiti arhivov, saj nisem našel sorodnikov vseh talcev ali drugih informatorjev. Skoraj vse življenjske zgodbe so napisali bodisi svojci bodisi tisti, ki so talce osebno poznali. In moja naloga je bila, da kot avtor in urednik knjige besedila le nekoliko uredim in uravnotežim.

Vsem, ki ste mi pomagali, se iskreno zahvaljujem in opravičujem, če sem bil kdaj prezahteven. Zavedam se, da je delo nepopolno in da bi potreboval vsaj leto dni, da bi lahko pridobil še kakšen manjkajoči podatek. A to sedaj prepuščam naslednjim raziskovalcem ...

Martin Mrzdovnik

ŽIVLJENJSKE ZGODBE TALCEV

ALOJZ ATELŠEK

(27. 5. 1914–9. 3. 1944),
kmet

Alojz Atelšek se je rodil tik pred začetkom prve svetovne vojne in je bil najmlajši od štirih otrok. Najstarejši je bil njegov brat Franc; pred njim sta bili še sestri Frančiška in Minka.

Njegov rojstni kraj Poljane je hribovska vas, razprostrta pod zahodnim delom mozirskih planin. Vas Poljane obsega precej velik prostor, po katerem so posejane posamezne domačije; od najbolj vzhodnega dela, ki spada pod upravo Občine Rečica ob Savinji, pa do najbolj zahodnega, ki že spada v področje

uprave in tudi pošte Ljubno ob Savinji – najbolj zahodni del spada v župnijo svetega Frančiška v Radmirju. Rojstna hiša Alojza Atelška nosi številko 36 in je zadnja na zahodnem delu vasi Poljane in zato območje še danes spada v širše območje Občine Ljubno ob Savinji.

Njegova rojstna hiša, po domače Pri Miklaču, je na gozdni jasi nad vasjo Okonina, od katere je oddaljena le slab kilometer. V neposredni bližini sta še dve domačiji in ena od njiju je moj rojstni dom.

Dom Alojza Atelška je bil manjša kmetija, ki nikakor ni zmogla preživljati družine. Vsi člani družine so si zato morali poiskati različno delo, ki jim je omogočalo preživetje. Za šolanje takrat skorajda ni bilo nobenih možnosti. Otroci so pričeli z delom zelo zgodaj; moški kot drvarji v gozdu, ženske pa so hodile na dnino po okoliških velikih kmetijah.

Posebej težko je bilo v družini Alojza, kajti njegov oče Janez je bil kmalu med pogrešanimi na soški fronti in tako se ga Alojz ni spominjal. Ta je bil po pripovedovanju vseh, ki so ga poznali, zelo dober in iskan delavec. Toda kaj

---

kmalu po poroki z Ano Blekač iz Okonine je med spraviлом lesa izgubil desno nogo od kolena naprej in tako postal invalid. V zakonu se mu je leta 1941 rodil sin Andrej, ki s svojo družino živi v Ljubljani.

Alojz je kmalu po prihodu Nemcev v Zgornjo Savinjsko dolino pričel sodelovati s prvimi partizani, predvsem terenci, ki so ponoči prihajali na njegov dom. Vzrok je verjetno bil tudi to, da je bratranec njegove žene Ane, Jože Blekač, ilegalno ime je imel Slavc, bil med prvimi aktivisti v dolini. Domačija pa je bila zaradi odmaknjenosti od doline in glavne ceste primerna za sestajanje.

Aretaciji cele družine pa je prispevalo tudi dejstvo, da so vsi premalo poznali taktiko in delovanje takratnih nemških oboroženih enot, tako policije kot vojaštva. Nekaj pa je tragediji prispevala tudi naivnost.

V noči iz 6. na 7. november leta 1943 so na Alojzov dom prišli v partizane oblečeni nemški policisti z Ljubnega, večinoma Slovenci iz okolice Maribora, vedeli so vsa tajna partizanska imena in Alojz jim je zaupal, prav tako njegov bližnji sosed, ki so ga med poizkusom pobega ustrelili kar na pragu njegove hiše. Skupaj z ženo so ju odpeljali v Stari pisker, Alojz pa je svoje življenje izgubil 9. 3. 1944 kot talec v Zrečah. Žena je bila internirana v taborišče Ravensbrück.

Pokopan je na radmirskem pokopališču.

*Zapis in fotografija:
Jože Grudnik, Spodnja Rečica 34*

IVAN BAŠ

(23. 6. 1914–9. 3. 1944),
krojač

Rojen je bil le dober mesec pred začetkom prve svetovne vojne v Kamenčah 4, in sicer očetu Juriju in materi Antoniji, rojeni Mešič. Osnovno šolo je obiskoval v Braslovčah, se nato izučil za krojača in doma odprl krojaško delavnico. Sodeloval je v Društvu kmečkih fantov in deklet in v braslovškem Sokolu. V slednjem je deloval predvsem na področju kulture in nastopal v mnogih igrah. Z narodnoosvobodilnim gibanjem se je povezal že leta 1941, in sicer s partizani v Dobrovljah. Bil je član odbora OF za

Spodnje Gorče in Kamenče. V njegovi hiši je bila tudi partizanska javka, ki je bila izdana, in 13. 1. 1944 je bil aretiran in odpeljan v Celje, v Stari pisker. 9. 3. 1944 je bil skupaj s svojim sovaščanom Ivanom Fondo kot talec ustreljen v Zrečah.

Pokopan je na pokopališču v Braslovčah.

Fotografija iz družinskega arhiva Ivana Fonda iz Kamenč

Zapis po pisnih virih, navedenih v poglavju Uporabljeni viri in literatura.

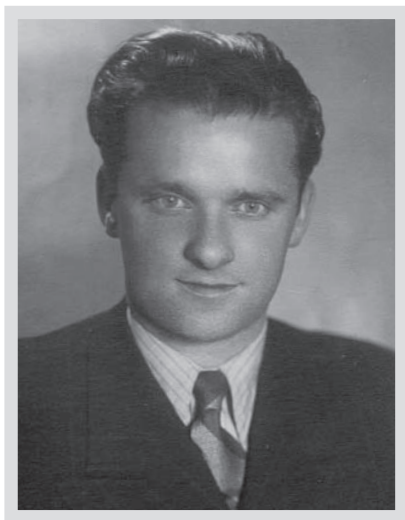

Občinska stavba, pred katero so mrzlega marčevskega dne pripeljali talce. Zgradba, zgrajena 1835, je bila nekoč mežnarjeva hiša, nato šolska stavba, kasneje krajevni urad. (Vir: Šolska kronika 1959/77)

DRAGO BERNAT

(4. 1. 1914–9. 3. 1944),
dentist

Drago Bernat se je rodil v Ljubljani v letu, ko se je začela prva svetovna vojna, kot najstarejši sin Karoline in Jakoba, ki sta poleg njega imela še 3 leta mlajšo hči Jakobino (Binco) in 6 let mlajšega sina Bernarda (Nadek).

V Ljubljani se je izšolal za zobotehnika, nadaljeval šolanje in delal kot dentist. Ko se je začela vojna, se je vključil v OF in zaradi te svoje aktivnosti se je moral umakniti v Novo mesto, od koder sta skupaj s prijateljem Ivanom Kopačem - Pavčkom, zdravnikom, ki je bil po

vojni direktor bolnišnice v Celju, morala oditi v partizane, kjer je bil ranjen v nogo in se je zdravil v Kočevskem rogu. V partizanih je bil zadolžen za saniteto.

Med borci 14. divizije, ki je 6. 1. 1944 krenila na Štajersko, je bil tudi on. Ko so se zadrževali pri Belih Vodah, so bili izdani in pri hitrem umiku je Drago pozabil nahrbtnik s sanitetnim materialom. Vrnil se je ponj, pri tem pa je bil ujet. Odpeljan je bil v celjski Stari pisker, kjer je bil mučen in zasliševan, nato pa so ga kot talca 9. 3. 1944 ustrelili v Zrečah.

Ko so po vojni (v mesecu oktobru) v Zrečah odprli skupno grobnico, ga je med žrtvami prepoznala njegova mlajša sestra Jakobina, moja mama, in sicer po zobeh in volnenih nogavicah, saj je imel čez oči prevezo. Njegove posmrtno ostanke so prepeljali na ljubljanske Žale, kjer je pokopan.

Drago Bernat je 29. 11. 1950 prejel spomenico.

*Drago Bernat v družinskem krogu
(Vir: Družinski arhiv Alenka Lapajne Kavčič)*

Sestra Jakobina, že pokojna, je imela dve hčeri, in sicer:

- Alenko Lapajne Kavčič, Kriška vas 150, Višnja Gora
- Polono Štepec, Sojerjeva 20, Ljubljana

Brat Bernard, že pokojni, je imel sina

- Dušana Bernata, Einspielerjeva 5c, Ljubljana

*Zapis in fotografije:
Alenka Lapajne Kavčič*

*Mladenič Drago Bernat v narodni noši
(Vir: Družinski arhiv Alenka Lapajne Kavčič)*

*Drago Bernat s sestro in zaročenko
(Vir: Družinski arhiv Alenka Lapajne Kavčič)*

ANTON ČEBIN

(22. 11.1920–9. 3. 1944),
trgovski pomočnik

Anton Čebin se je rodil v kraju Zavina blizu Zagorja ob Savi očetu Antonu in materi Frančiški. Po poklicu je bil trgovec in je v času druge svetovne vojne bival v Mali Nedelji ter bil zaposlen v trgovini Mihelič kot trgovski pomočnik. To je le nekaj osnovnih podatkov iz zapisa o usmrtni v Zrečah in zapisa iz kartoteke *Žrtve druge svetovne vojne* Inštituta za novejšo zgodovino Ljubljana.

Glede na to, da je bival v Mali Nedelji, Franjo Šauperl, poznavalec lokalne zgodovine, meni, da je to

Zvonko Čebin. Njegovo poizvedovanje in razmišljanje je bilo pravilno, saj je Marija Čebin iz Izlak, hči njegovega brata Jožeta, potrdila te podatke. Imel je še brata Emila, ki je tudi padel med vojno, in sestro Minko.

Moji izsledki so naslednji:

Edini najden verodostojen vir je knjiga Draga Novaka *Prlekija 1941–45*, kjer je na straneh 321–324 o osebi Zvonko Čebin - Rok zapisano:

»Ciklostilna tehnika »Marjetka«

Leta 1942 ni bilo v Prlekiji nobene ciklostilne tehnike. Ko je prišel v Slovenske gorice Ivan Nemec - Vojko, je bilo občutno premalo propagandnega gradiva. V začetku leta 1943 je nekaj takega gradiva prihajalo na območje Ljutomera s ptujskega območja.

Aktivisti OF ljutomerskega območja pa so vedno bolj pogrešali propagandno gradivo, zato je dal Ivan Nemec nalog, da se na območju Bučkovcev ustanovi ciklostilna tehnika.

Tehnika je pričela delovati okrog 15. junija 1943 na domačiji Elizabete Vrbnjak v Kuršincih pri Mali Nedelji. Razmnoževalni stroj, pisalni stroj in ostali material je preskrbel Dušan Špindler - Kovač. V tehniki sta delala Dragica Vrbnjak - Nadja in Zvonko Čebin - Rok, ki jo je vodil. Matrice je pisal Tonček Hanžel - Srečko iz Moravcev, včasih pa mu je doma pomagala tudi njegova mati.

Občasno so propagandno gradivo razmnoževali tudi v stanovanju Zvonka Čebina pri Mali Nedelji, kar sta povedala januarja 1944 Tonček Hanžel in Zvonko Čebin na zaslišanju na gestapu. Tonček Hanžel je med ostalim izjavil, da je bil kot praktikant zaposlen na občini Mala Nedelja, kjer je spoznal Dušana Špindlerja, ki je na občini delal plan za ceste in elektrifikacijo. Nekega dne je šel z njim k Zvonku Čebinu, ki je bil zaposlen kot trgovski pomočnik v nekdanji Senčarjevi trgovini in je stanoval v bližini trgovine v Mali Nedelji, h. št. 23. Pri Čebinu je tipkal matrice za Slovenskega poročevalca. Špindler ga je seznanil s cilji in nalogami OF in mu povedal, da bo imel partizansko ime »Srečko«. Hanžel nato omenja, da je na občini izdelal več ponarejenih osebnih izkaznic z žigom občine (med njimi za Edeka, Friderika, Danijela Hojsa in druge).

Zvonko Čebin pa je na zaslišanju povedal, da je Dušan Špindler prinesel v njegovo sobo pisalni stroj, malo pozneje pa je prišel Tonček Hanžel in prinesel gradivo za Slovenskega poročevalca. Papir je prinašal Dušan Špindler, ki ga je kupil v Senčarjevi trgovini. Nadalje je omenil, da jim je koncepte za letake in drugo propagandno gradivo pošiljal glavni organizator Vojko, prinašal pa jih je kurir Pintarič. Pripravili so dve številki Slovenskega poročevalca – št. 21 in 22 (nov. 1943).

Po obsegu dejavnosti je bila to ena največjih tehnik v Prlekiji, delovala pa je do 16. decembra 1943, ko so nacisti aretirali Zvonka Čebina, Tončka Hanžela in Stanka Pintariča. Razmnoževalni stroj so aktivisti zakopali, da ga ne bi odkrili nacisti. Tončka Hanžela so odpeljali v Dachau, od koder se je po vojni vrnil, Stanka Pintariča so nacisti ustrelili. Tudi Zvonka Čebina - Roka so nacisti ustrelili kot talca maja 1944 v Zagorju ob Savi.«

Ugotovitve, pomisleki in predpostavke:

Krajevni ljubiteljski zgodovinar iz Male Nedelje Ludvik Rudolf je na osnovi povpraševanja Franja Šauperla o Antonu Čebinu preučil župnijske matične knjige in knjigo prebivalcev krajev v KS Mala Nedelja, a o Antonu Čebinu ali njegovih starših ni našel nobenega podatka.

Po osebnem poizvedovanju Franja Šauperla pri predsedniku KO ZB Mala

---

Nedelja, Janezu Rudolfu iz Radoslavcev, in pri predsedniku OZ ZB Ljutomer, Francu Oblaku, izhaja, da o Antonu Čebinu nimajo nobenih podatkov ne v Krajevni organizaciji ZB Mala Nedelja in ne na Občinski zvezi ZB Ljutomer.

Podatki Martina Mrzdovnika, organizatorja priprave zbornika o žrtvah II. svetovne vojne na območju Zreč, o bivališču Antona Čebina med vojno se nanašajo na hišno številko Mala Nedelja 22, to je bila gostilna Mihelič (sedaj Gostilna Slekovec), a se Dori Slekovec iz otroških let in kasnejših pogovorov Antona Čebina ne spomni.

V knjigi Draga Novaka *Prlekija 1941–45* je na straneh 321–324 popisano delovanje Zvonka Čebina, ki je kot trgovski pomočnik v trgovini Senčar stanoval v Mali Nedelji, št. 23, in velja predpostavka, da je to Anton Čebin, ki je bil ustreljen 9. 3. 1944 v Novi Dobravi pri Zrečah.

Za ime Anton se pogosto uporablja nadomestno ime Zvonko in tak primer je po vsej verjetnosti tudi pri Antonu Čebinu (v koledarju je ime Zvonko skupaj z imenom Anton).

Kljub opisu v zgoraj omenjeni knjigi, da je bil Zvonko Čebin ustreljen, pa v seznamu Padlih borcev NOV, ustreljenih talcev, umrlih v taboriščih in drugih žrtvah fašističnega nasilja v 10. poglavju za Občino Ljutomer (str. 405) ni naveden.

V knjigi *Poslovilna pisma žrtev za svobodo* Milana Ževarta je na straneh 390 in 480 na seznamu ustreljenih 9. marca 1944 v Novi Dobravi pri Zrečah, ni pa na seznamu ustreljenih v Zagorju ob Savi (str. 395). Na slednjem najdemo Stanislava Pintariča, Zvonkovega sodelavca, zato predpostavljam, da gre za napačen podatek o usmrtni.

Sklepna misel o Antonu (Zvonku) Čebinu:

Z veliko verjetnostjo se da sklepati, da sta Anton Čebin in v knjigi *Prlekija 1941–45* opisan Zvonko Čebin - Rok ista oseba, ki je edini Čebin iz Male Nedelje med žrtvami II. svetovne vojne in ki je zaradi razmnoževanja propagandnega gradiva kot vodja ciklostilne tehnike Marjetka bil aretiran na območju Male Nedelje oz. Bučkovcev (povojno poimenovanje kraja), predan v mariborski zapor, zaslišan in iz mariborskega zapora prepeljan v Novo Dobrovo pri Zrečah na streljanje 9. marca 1944, njegovi posmrtni ostanki pa po prekopu počivajo na pokopališču v Zagorju ob Savi.

IVAN FONDA

(15. 11. 1914–9. 3. 1944),
kmet

Rojen očetu Ivanu in materi Elizabeti, rojeni Rojnik, v Kamenčah pri Braslovčah. Osnovno šolo je obiskoval v Braslovčah. Šolanja ni nadaljeval, temveč je ostal doma na kmetiji. V predvojnem obdobju je bil aktiven pri braslovškem Sokolu.

Poročil se je leta 1942 z Ano Travner.

Leta 1942 je začel sodelovati s partizani in njegova hiša je postala partizanska javka. Bil je član odbora OF za Spodnje Gorče in Kamenče in marca leta 1943 je postal član KPJ. 11. 1. 1944 je bil aretiran in

zaprli so ga v celjski Stari pisker ter ga 9. 3. 1944 kot talca ustrelili v Zrečah. V času njegove smrti je bil njegov sin Ivan star komaj leto dni, hči Ana pa je bila rojena 3 mesece po njegovi smrti.

Vdova Ana, ki se kasneje ni več poročila in je živela le za svoja otroka, je po vojni živela težko življenje, saj je njen edini vir dohodka bil podedovan košček zemlje, velik 80 arov. Svojim otrokom je velikokrat pripovedovala o svojem letu in pol trajajočem življenju z možem. Sin Ivan se je izučil za mizarja, hči Ana pa je končala Srednjo geodetsko šolo v Ljubljani. Kasneje se je tudi mati morala zaposliti – delala je kot kuharica – in tako je življenje za vse postalo boljše.

Ivan Fonda je pokopan v Braslovčah.

*Zapis in fotografija:
Ivan Fonda, Kamenče 27, in
Ana Lesjak, rojena Fonda, Preserje 23*

*Ivan Fonda s prijatelji: Ivan Baš je drugi z desne, Ivan Fonda desno
(Vir: Družinski arhiv Fonda)*

JOŽEF JERNEJ

(16. 2. 1919–9. 3. 1944),
rudar

Jožef Jernej je bil rojen v Črni na Koroškem kot šesti, predzadnji otrok Jere in Rudolfa Jerneja. Oče je bil rudar – paznik v Rudniku svinca Mežica. Že leta 1921 je Jožef izgubil mater in oče se je zopet poročil in dobil je polbrata. Svojo mladost je preživel v Črni na Koroškem, najprej v družini s svojo materjo in kasneje še z mačeho in drugimi otroki.

Tudi osnovno šolo je obiskoval v domačem kraju, kasneje pa se je zaposlil kot rudar v mežiškem rudniku svinca in cinka.

V času okupacije se je z najstarejšim bratom Ivanom vključil v NOB. 3. 10. 1943 je postal borec Koroškega bataljona in nato borec Zidanškove brigade. V boju pod Senjorjevim domom so ga 12. 1. 1944 zajeli Nemci in odpeljali v mariborske zapore ter ga 9. 3. 1944 kot talca ustrelili v Zrečah. Priče vedo povedati, da so ga Nemci v svarilo meščanom Radelj grobo razkazovali kot bandita, ki mu sledi smrtna obsodba. V narodnoosvobodilnem boju sta sodelovala še brata Ivan in Rudolf, ki je imel pekarno v Črni in je s kruhom oskrboval partizane. Sestro Ljudmilo so Nemci izselili v Srbijo, po vojni se je vrnila v Črno.

Jožef Jernej je pokopan v Zrečah.

*Zapis in fotografija:
Berta Simetinger, Spodnje Javorje 7B, Črna na Koroškem*

Zreče leta 1969 – levo od cerkve nad cesto je ob ozki stranski cesti ob križišču desno prostor, kjer so bili talci ustreljeni. (Vir: Osebni arhiv žpk. Maksimilijan Ledinek)

MAKS KOROŠEC

(28. 9. 1913–9. 3. 1944),
trgovec

Maks, s polnim imenom Maksimilijan Aleksander, se je rodil 28. septembra leta 1913 kot tretji sin trgovcema Francu in Julijani Korošec v Gornji Radgoni. Osnovno šolo je obiskoval v Gornji Radgoni in nato meščansko šolo v Ljutomeru. Želel se je izučiti za mehanika, vendar je zaradi smrti starejšega brata, ki naj bi prevzel trgovino, moral v trgovski poklic. Do leta 1942, ko se je vrnil domov, se je izobraževal v avstrijskem Gradcu. Leta 1940 je moral oditi v Cerknico, kasneje še v Zagreb na

orožne vaje. 1. 4. 1940 je pisal domov, da so to le vaje prehodnega značaja in da je vse mirno, tik pred vojno (4. 4. 1940) pa, da ni nič hudega ali nevarnega, vse je mirno, le Nemci odhajajo domov.

Bil je družaben in dobrosrčen človek, član Sokola in gledališke skupine, kot njegova bodoča žena Marica. Njegova najljubša knjiga je bila *Pod svobodnim soncem* z junakoma Iztokom in Ireno. Poročil se je 2. 5. 1942 v Gornji Radgoni. Še istega leta se jima je rodila hči Irena.

Ko je leta 1942 prišel domov, se je takoj povezal z organizatorji vstaje in partizanom na Pohorju izročil radijsko postajo. Leta 1943 se je vključil v okrožni odbor OF ljutomersko-radgonskega okrožja, skupaj s Seršenom, Strajnsakom, Jurkovičem in drugimi. Poleg akcij, ki so jih izvajali, je nekaj družin oskrboval s hrano, najbolj cenjeno je bilo jedilno olje. Jeseni leta 1943, ko je gibanje narodnega odpora bilo v vzponu, je zaradi izdaje prešlo v ilegalo. Ker je bil trgovec, se ni mogel skrivati, zato so ga 29. 11. 1943 gestapovci aretirali in odpeljali v ptujske zapore, 18. 2. 1944 v mariborske sodne

Poročna fotografija Maksa Korošca, 5. 2. 1942

V prvi vrsti z leve nevestina oče in mati Kurnik, pred nevesto stoji deklica, nevestina nečakinja, ob Maksu Korošču sta njegova mama in oče. V drugi vrsti so občinski možje, nemški oficir z ženo, ki je bil prisoten zaradi pomembnosti družine, saj je bil tudi oče Franc občinski mož. Na koncu stojita brat Vinko in deklčin oče, v ozadju na sredini je deklčina mama.

(Vir: Družinski arhiv Irene Zemljič - Korošec)

zapore, kjer ga je žena lahko nekajkrat obiskala, in 9. 3. 1944 je bil kot talec ustreljen v Zrečah. Tri tedne po njegovi smrti se mu je rodil sin Maks.

Pokopan je na pokopališču v Gornji Radgoni.

Zapis in fotografiji:

Irena Zemljič, rojena Korošec, Črešnjevci 160 pri Gornji Radgoni

---

ALOJZ KOTNIK

(1. 6. 1919–9. 3. 1944),
kmečki sin

Moj brat Lojze je bil rojen v letu po prvi svetovni vojni očetu Francu in materi Jožefi, rojeni Lenarčič, v Novi vasi na Blokah. Bil je precej nagajiv otrok. V šoli se ni pridno učil in dostikrat je kakšno ušpičil. Seveda, jaz se ga spominjam šele potem, ko je bil star že 11, 12 let, saj sem bil 6 let mlajši od njega. Kot pred njim brata France in Jože je tudi on – poleg tega, da je delal na polju – hodil opravljat kmečka dela tudi k stricu Lenarčiču zaradi odplačila dolga, ki je bremenil posestvo Kotnikovih od poroke zakoncev

naprej in se v kriznem obdobju po letu 1930 še povečeval zaradi preživetja hitro rastoče družine. Nazadnje pa je bilo posestvo prodano.

V letih od 1937 do 1940 je bil član Društva kmečkih fantov in deklet v Novi vasi na Blokah in v njem član pevskega zbora Deteljica. Začel se je učiti nekaj rokodelskih poklicev: nekaj časa je delal kot vajenec v pekarni bratranca Ivana, nato se je učil za čevljarja, nazadnje je bil tudi delavec v Mlekarni Nova vas. Vendar nikjer ni dolgo zdržal in se ni izučil do konca v nobenem poklicu.

Ko je dopolnil 19 let, je po vojaškem naboru odšel k vojakom Kraljevine Jugoslavije. Po opravljenem osnovnem vojaškem pouku v Nišu so ga premestili v Makedonijo in ga vključili v posebno »četniško enoto« (v takratni kraljevi vojski je obstajalo nekaj četniških enot, ki pa niso imele nikakršne zveze s pozneje medvojno delujočimi četniki Draže Mihajlovića).

Po dveh letih obvezne vojaške službe se je vrnil domov in kmalu odšel v Podšteberk, tj. zaselek notranske vasi Lipsenj, ter nekaj več kot eno leto delal na posestvu starih staršev, po domače Pri Tekavčih, kjer so imeli veliko pose-

*Alojz Kotnik v jugoslovanski vojski leta 1941, stoji prvi z leve.
(Vir: Družinski arhiv Stane Kotnik)*

stvo, delavcev pa malo. Ob napadu Italije in Nemčije na Jugoslavijo aprila 1941 je bil vpoklican v vojsko, med kratko vojno je bil zajet od Nemcev ter odpeljan v nemško taborišče za vojne ujetnike. Čez nekaj mesecev se je vrnil domov in spet odšel delat v Podšteberk. Tam se je srečeval in povezal s partizani. Toda marca 1942 so ga Italijani aretirali in poslali v koncentracijsko taborišče Padova, od tam v taborišče Treviso in nazadnje v moško taborišče Gonars. Ko so mene marca 1943 Italijani – po nekajmesečnem trpljenju v taboriščih na Rabu in Visu – premestili v Gonars, sva se znašla skupaj in se pogosto sesta-

---

jala, čeprav je bil on nameščen v drugem delu taborišča; v bližnjem ženskem taborišču Gonars pa so bile takrat internirane tudi sestra Marica in dve teti (Fani in Mici – mamini sestri). Lojze se je večkrat prijavil za pokop internirancev, ki so umrli v ženskem taborišču, in tako je prišel v stik tudi s sestro Marico in s tetama ter od njih prejel in prinesel s seboj kakšen kos prepečenca ali kruha. Je pa kadil in včasih kruh zamenjal za cigarete, kar sem mu zameril in ga nagovarjal, naj opusti kajenje, vendar me ni poslušal oz. se ni mogel odvaditi kajenja. Ko se me Italijani zaprli v kazenski šotor in obešali na kol, ker so me zalotili pri javnem čitanju tajno pridobljenih poročil OF, mi je skrivoma prinal vodo in hrano in me bodril, naj vzdržim pri zaslišanju.

Po kapitulaciji Italije sva z večino drugih internirancev pobegnila iz taborišča Gonars in se v skupini Notranjcev iz okolice Cerknice vračala peš mimo Gorice in čez Sočo proti Sloveniji. V vasi Opatje selo smo prvič prenočili, naslednje jutro, 13. septembra, pa se je Lojze priključil partizanom, ki so ponoči prišli v vas. Takoj je bil vključen v neko enoto, ki se je na območju Nanosa spopadala z Nemci in bil kmalu ranjen. Z lojtrnikom so ga še z drugimi ranjenci prepeljali v partizansko bolnišnico pri Ribnici. Po zdravljenju in krajšem okrevanju je vstopil v Šercerjevo brigado in se v njej koncem leta 1943 bojeval pri napadih na sovražne postojanke Velike Lašče in Kočevje.

V času napada in bojov partizanske vojske na domobransko postojanko v Kočevju sva se ponovno srečala: takrat je bil vodnik voda in je s svojo enoto varoval minerce ter jim pomagal pri nameščanju eksploziva za miniranje gradu, v katerem so bili belogardisti. Jaz sem kot kurir v Tomšičevi brigadi prišel v bližino tistega kraja s pošto, ki bi jo moral nesti v štab Šercerjeve brigade. Ko sem mu povedal, kam sem namenjen, in ga vprašal, če ve, kje se ta štab nahaja, me ni pustil naprej, ker so bili v tisti smeri spopadi in so prehode nadzirali domobranci. Vzel je pošto in jo sam odnesel v štab Šercerjeve brigade in se s pošto za Tomšičevo brigado vrnil in mi jo predal. Moral je nujno menjati položaj, pred tem pa mi je ponudil golaž, ki so ga prinesli kuharji iz kuhinje k borcem na položajih. Porcijo sem imel, žlico mi je posodil, jaz pa sem tisto žlico obdržal. Takrat sva se zadnjič videla. Jaz sem se po bojih za Kočevje vrnil na Notranjsko (bil sem lažje ranjen v nogo), on pa je s 14. divizijo odšel januarja 1944 na bojni pohod na Štajersko. Po podatkih, ki sem jih dobil pri borcih iz Šercerjeve brigade, je bil v zasneženi zimi nekje na Konjiški gori ranjen. Zatekel se je k nekemu kmetu, tam pa so ga odkrili nemški vojaki in ga aretirali ter odpeljali v mariborske zapore. Nemci so kot maščevalni ukrep 9. marca 1944 v Zrečah ustrelili dvajset talcev, domačih mož in fantov ter nekaj ujetih partizanov, ki so

jih pripeljali iz mariborskih in celjskih zaporov, med njimi tudi Lojzeta. Tam se je končala njegova življenjska pot.

V družini Kotnikovih je bilo deset otrok: 6 fantov in 4 dekleta. Vsa družina je bila narodno zelo zavedna. Pod italijansko okupacijo smo bili štirje v zaporih in internacijah, po kapitulaciji Italije pa smo bili štirje v partizanih, Lojze je padel kot partizan in talec, drugi pa smo se bojevali za svobodo domovine do

*Družina Kotnikovih pred hišo v Novi vasi, marec 1936
(Vir: Družinski arhiv Stane Kotnik)*

konca vojne. Zaradi našega sodelovanja v NOB so domači domobranci večkrat vdirali v našo hišo in grozili staršem s sankcijami. Februarja 1945 pa so mamo nameravali celo ustreliti, vendar je oficir, ki ji je pretil s smrtjo, ustrelil sam sebe, ker je nepravilno ravnal s svojo brzostrelko.

Alojz Kotnik je pokopan v Zrečah.

*Zapis in fotografije:
Stane Kotnik iz Črnuč*

JOŽEF KROPEJ

(16. 3. 1906–9. 3. 1944),
kmet

Jožef Kropelj, ki se je rodil v Koroški vasi 3, je imel več talentov, saj je poleg tega, da je bil muzikant, igral je harmoniko, opravljal tudi delo zobarja, izdeloval krste (truge), bil mrliški oglednik in govorec na pogrebih. Bil je zaveden Slovenec. Med okupacijo so se pri Kuglarjevih, ki so bili kmetje, zbirali partizani in včasih je tudi kakšen ranjenec pre-spal na seniku. Ker je Jožef ves čas sodeloval z njimi, je bil izdan skupaj z drugimi sodelavci partizanov. V noči na 14. 1. 1944 je gestapo prišel ponj in ga odpeljal v Vitanje, nato pa

v Maribor, v zapor. Ujete so mučili vse do usmrtitve.

Drugi dan po aretaciji očeta Jožefa Kropelja, to je 14. 1. 1944, je prišel gestapo po ostalo družino, po mamo Heleno in sedem otrok (Marijo, Ivanko, Martino, Heleno, Jožeta, Ivana in Henrika). Najprej so jih odpeljali v Zreče, kjer so jih ločili od mame. Slednjo so poslali v mariborski zapor, otroke pa kasneje tudi v Maribor, v »kinderheim«, kamor so po njih prišle družine iz Šentilja. Pri vsaki sta bila po dva otroka. Marijo in Ivana so odpeljali najprej, nato pa še ostale. Prva dva sta bila pri družini Pelcl, Helena in Ivanka pri družini Špindler, ostali pri družini Kraner. Hrano so imeli pri družinah, a opravljati so morali različna dela. Tisti, ki so bili dovolj stari, so obiskovali šolo. S sestrami in brati so se srečevali ob nedeljah. Mamo, ki je bila visoko noseča, so zadržali v mariborskih zaporih dva dni, nakar so jo izpustili. Na poti domov je pri bratu v Bezini rodila sina. Od tam je potem odšla nazaj v Koroško vas. Hiša je bila izropana, ni pa bila požgana. Poleg njih so takrat odpeljali tudi staro mater in neko dekle, ki je bilo pri njih.

Avgusta 1944 je mati Helena zbolela, umrl ji je tudi otrok, ki ga je rodila po izpustitvi iz zapora. Takrat je šla na žandarmerijo in prosila, da bi lahko odšla po otroke. Dobila je dovoljenje, da jih lahko pripelje domov za tri dni, na pogreb brata. Po treh dneh je ponje prišel gestapo in jih vrnil družinam.

Tik pred koncem vojne, aprila 1945, so otroci pisali, da jih je strah, ker so bili blizu boji in je pokalo vseokrog njih. Ponovno je mati prosila in dobi-

Jožef Kroje je bil tudi glasbenik. Na tej fotografiji ga vidimo s harmoniko na poroki Johana Očka in Marije Sadek leta 1938. (Vir: Družinski arhiv Kroje)

la dovoljenje, da je lahko odšla ponje. Domov jih je pripeljala teta Katarina Pačnik malo pred koncem vojne, okrog 15. 5. 1945. Kmalu za njimi se je vrnila tudi stara mama, ki so jo izgnali v neko nemško taborišče.

Mama je ves čas vojne ilegalno sodelovala s partizani.

Iz obvestila Muzeja narodne osvoboditve Maribor je razvidno, da o preganjanju matere in otrok v njihovem arhivu ni podatkov. Jožef Kroje pa je pod št. 18 vpisan na razglasu o ustrelitvi sodelavcev OF, ki ga je 11. 3. 1944 izdal viški vodja SS in policije v XVIII. vojnem okrožju Ervin Rösener; razvidno je, da je bil Kroje 9. 3. 1944 ustreljen v Zrečah. Pokopan je v svoji župniji.

Zapis in fotografije so prispevali njegovi sorodniki.

IVAN LESKOVAR

(12. 10. 1908–9. 3. 1944),
tovarniški delavec

Ivan Leskovar se je rodil v vasi Žabnik na Hrvaškem, ki je obenem tudi najbolj severni kraj Hrvaške in leži na tromeji med Slovenijo, Hrvaško in Madžarsko. Njegovemu očetu je bilo ime Mate in materi Katarina. Družina Ivana Leskovarja je bivala v Bartolovcu, kjer so imeli manjšo kmetijo, ki ni zadoščala za preživetje družine s štirimi otroki, zato je bil Ivan zaposlen v tekstilni tovarni Tivar, kasnejši Varteks v Varaždinu. Žena Antonija, rojena 1906. Jambrovič, pa je kot gospodinja skrbela, da delo na polju ni izo-

stalo in da je družina preživela. Bila je tudi zelo preizkušana, saj so od osmih porodov preživeli le štirje otroci.

Po pripovedovanju njegove hčerke Katice, poročene Žganec, iz Bartolovca so njenega očeta aretirali kar v Tivarju in ga odpeljali v mariborske zapore. Več od tega se ne spominja, kakor tudi tega ne, da bi kasneje kdo sploh povedal, kaj je z njihovim očetom.

Žena Ivana Leskovarja se kasneje ni več poročila in je živela na svoji domačiji. Vse kaže, da ne žena ne otroci niso vedeli za kraj Ivanove smrti kakor tudi ne, kje je pokopan. Pokopan je v Zrečah.

*Zapis po telefonskem pogovoru
s hčerko Katiko Žganec Trnovec, Bartolovečki 2a, opravil avtor.
Fotografijo je po elektronski pošti poslala njegova sorodnica Mirjana Horvat.*

*Spomenik talcem – prvi (Vir: Kronika župnije Zreče, str. 499, foto žpk.
Maksimilijan Ledinek leta 1948)*

ANTON MERNIK

(19. 9. 1900–9. 3. 1944),
trgovec in gostilničar

Anton Mernik je bil najstarejši izmed treh bratov (Anton, Jurij in Franc²), ki jih je nemški okupator ustrelil kot povračilo za partizanski napad in sploh za sodelovanje s partizani.

Rojen je bil na Padeškem Vrhu, na veliki kmečki domačiji, po domače Pri Ramšakih, in sicer 19. 9. 1900. Bil je precej izobražen, saj je po osnovni šoli pri Sv. Kunigundi končal gimnazijo in trgovsko šolo. Znal je tudi nemško. Bil je vojaški podnadnik. Priženil se je k Likužem pri Sv. Kunigundi ter prevzel gostilno in

trgovino. Z ženo Emo, rojeno Korošec, sta se poročila (1935) in imela šest otrok, vendar so vsi umrli kot dojenčki.

Ko je privihrala druga svetovna vojna, je Anton prišel v nevaren položaj med okupatorja in partizane. Cenili so ga Nemci, ker je znal nemško in bil šolan, kot domoljub in zaveden Slovenec pa je seveda sodeloval tudi s partizani. Pri njem, v njegovi gostilni, so se eni in drugi večkrat zadrževali.

Partizanska aktivistka in ljudska pesnica Julka Tajnikar, doma iz Božjega, se ga je (na TV 15, 8. 2. 1973) takole spominjala: »Toneta Mernika /.../ sem dobro poznala iz njegove trgovine na Gorenju, kamor sem hodila nakupovat. Bil je zelo spreten in razumevajoč človek. Če mi je manjkalo denarja, je dal tudi na up. Še danes imam občutek, da je zelo zaupal ljudem, ljudje pa njemu. Bil je človek zaupanja, zato je tudi kmalu začel organizirano delo za NOB. Imel je povezavo že s 1. Pohorskim bataljonom in pozneje z 2. Pohorskim

---

² Anton in Jurij Mernik sta bila kot talca ustreljena 9. marca 1944 v Zrečah (Nova Dobrava). Franc Mernik je bil skupaj s še 24 talci ustreljen 16. junija 1944 v Framu pri Mariboru.

Bratje Mernik: desno ob križu stojita Anton in Franc, levo spodaj je Jurij in za njim Alojz, ki je kasneje prevzel domačijo.

bataljonom. Dajal jim je vso moralno in materialno pomoč.«

Leta 1943, 23. junija, je bil v njegovi gostilni velik partizanski miting, ki so se ga udeležili številni domačini. Bilo je živahno in veselo, kot da ni okupacije. Takrat so tudi zažgali in toliko poškodovali šolo, da so onemogočili nemške učitelje in orožnikom preprečili stanovanje v njej.

Jeseni so ustanovili vaški odbor OF in Anton je postal predsednik.

V pozni jeseni, 8. novembra 1943, so partizani 2. Pohorskega bataljona iz smeri Sv. Kunigunde izvedli napad na Zreče in ustrelili okrajnega vodjo Štajerske domovinske zveze Zreče (Heimattbund) in člana nemške kulturne zveze (Kulturbund) Gustava Pukla - Gruntnerja in njegovo ženo.

Sledilo je kruto maščevanje. Nesrečnega 13. januarja 1944 so prišli gesta-

---

povci in odpeljali vso družino. Antona so vtaknili v mariborski zapor in ga kot glavno osebnost zverinsko mučili, ženo Emo, mater Antonijo in posvojenca (verjetno pomočnika Franca Pintarja) pa poslali v taborišče. Odpeljali so tudi njegova brata Jurija in Franca ter Jožeta Kroepeja - Kuglerja.

9. marca 1944 pa so v zaporu usodno zarožljali ključiči. Med talci, ki so bili določeni za pomor v Zrečah, sta bila poleg Antona tudi njegov brat Jurij in prijatelj in sofaran Jože Kroepej.

Ko se je žena Ema po osvoboditvi vrnila iz taborišča Ravensbrück, je našla doma vse izropano. Z mamo Antonijo in bratom Alojzom so počasi vse obnovili. Leta 1950 se je poročila z Martinom Kotnikom - Škorjančevim s Kovaškega Vrha. V zakonu sta se jima rodili hčerki Marta in Erna.

O njegovi žrtvi govori spominska plošča na rojstni hiši in pri Likužih.

V knjigi *Pisma na smrt obsojenih* (1958/59) najdemo tri pisma šentjungertskih talcev v Zrečah, in sicer eno Franca Mernika in dve Antona. Navedimo za konec tisto, ki ga je Anton pisal ženi 27. februarja 1944 v obliki presunljive pesmi:

*Srce, življenja željno ...
zaklenjeno v mrak štirih sten,
v njem neugasljiva želja vzplapolava.
Pred vrati smrt in glad njegov ječar.
Nevidni duh prišepetava,
že bliža zlata se svoboda ...
Poldan je, zvon v Mariboru poje ...
in straža bega misli moje,
v puški si ravna naboje ...
Draga žena in vsi domači!
Sprejmite to pismo, v žalosti rojeno.
Naj Vam bodo te vrstice v spomin
in kot zrcalo mojih bolečin.
Pozdravlja Vas Tonček Mernik*

Pokopan je v svoji fari na Gorenju pri Zrečah.

Zapis: Anton Gričnik, Črnuče, Ljubljana

*Grob talcev na starem zreškem pokopališču
(Vir: Osebni arhiv žpk. Maksimilijan Ledinek iz leta 1970)*

*Spomenik talcem – drugi
(Vir: Osebni arhiv žpk. Maksimilijan Ledinek iz leta 1972)*

JURIJ MERNIK

(12. 4. 1903–9. 3. 1944),
kmet

Jurij Mernik je bil bil naslednji izmed bratov, ki je padel pod streli okupatorja.

Rojen je bil na Padeškem Vrhu, na veliki kmečki domačiji, po domače Pri Ramšakih, in sicer 12. 4. 1903. Po končani osnovni šoli pri Sv. Kunigundi je nekaj časa ostal doma, odslužil vojaški rok, potem pa se poročil.

Priženil se je na starodavno kmečko domačijo k Martnjakom v Koroški vasi. Vzel je vdovo Nežo, ki je bila Levičnikova z Gorenja. Bila je poročena z Jožetom Kovšejem, kate-

rega oče je bil Kovšejev s Skomarja. Jože, ki je bil močan, »vročerkven, ponosen in lintih človek«, da je iz Lukanje sam vozil les z dvema paroma volov hkra-ti, je (leta 1923) v Oplotnici v pretepu izgubil življenje.

Martnjakova domačija je sicer stara več kot 300 let. Hišo je leta 1905 zgra-dil Jožetov oče, hlev pa je tudi novejši, ker je prejšnjega uničila strela. Nežka in Jurij sta lepo poprijela za delo. Rodilo se jima je šest otrok. Ko je privr-šala vojna, je bilo hudo. Jurij je bil zaveden Slovenec. Takole se ga je spomi-njala domačinka, partizanska aktivistka in ljudska pesnica Julka Tajnikar - Falajntlova iz Božjega (na TV 15, 8. 2. 1973, v članku *Spomin na štiri dobre ljudi*, v katerem pravi za Ramšakove brate, Antona, Jurija in Franca, ter Jožeta Kropeja - Kuglerja med drugim tudi, da so bili »razgledani, pošteni in dobri ljudje«.

»/.../ Jurij je živel na kmetiji v Koroški vasi. K njim sem večkrat hodila delat na njive, pozimi pa sem jim za vso družino napletla puloverjev in nogavic iz domače volne. Tako se spominjam, da sva menda v zimi 1941–1942 sedela na

---

kmečki peči. Jaz sem pletla, on pa je nekaj bral. Na peči se je valjal *Štajerski koledar*, v katerem je bila seveda na prvi strani Hitlerjeva slika. Ko Jurij pogleda ta koledar, vzame v roko mojo kvačko za volno, jo zapiči v Hitlerja in ga popolnoma scefra. Pri tem me pomenljivo pogleda. Ko vidi v mojih očeh odobravanje, se tiho sporazumeva in najino sodelovanje v borbi proti okupatorju je bilo dogovorjeno.«

Sicer pa tudi zanj veljajo razmere, opisane pri njegovem bratu Antonu. Tudi on je bil zraven na partizanskem mitingu, ki je bil 23. junija 1943 pri Likužih. Tudi on je bil aktivist in sodeloval v vaškem odboru OF, ki ga je vodil njegov brat Anton. Tudi ponj so januarja 1944 prišli gestapovci in ga odpeljali v mari-borske zapore. Kakor tudi v drugih primerih je bila posredi izdaja. Naposled je tudi njega doletela usoda v Zrečah, ko so Nemci za umor domnevnega nemčur-ja Avgusta Pukla - Gruntnerja 9. marca postrelili 20 nič krivih talcev.

V knjigi *Poslovilna pisma žrtev za svobodo* (1969) najdemo črno Kundmachung/Objavo, izdano v Mariboru marca 1944 od Rösenerja, SS-gruppenfirerja in generallajtnanta policije, ki se začne takole:

»Po prekem sodišču (hitrem sodišču op. ur.) so bili sledeči banditi, poma-gači ter pripadniki OF, radi izvršenih umorov ter roparskih napadov na spo-dnještajerske kmete in delavce kakor tudi radi podpiranja komunističnih band **OBSOJENI NA SMRT** (sledi dolg seznam obsojenih). Sodba je bila izvršena dne 9. in 11. marca 1944 v Hartensteinu in Hohlensteinu /.../«.

Življenje na domačiji Pri Martnjakih se je seveda moralo nadaljevati. Med otroki je bil tudi sin Avgust, ki je prevzel doma. Poročil se je s Slavico, hčerko Bezenikove Hedvike. Rodili sta se jima hčerki Mihelca in Magda, naslednica. Žal je zelo podjetno in razgledano mamo pred porodom tretjega otroka v naj-lepših letih nenadoma zadela možganska kap, da je umrla.

Jurij ima spominsko ploščo na rojstni hiši in pri Likužih.

Nekaj literature (enako kot pri Antonu Merniku): A. Gričnik, *Zapisi in pri-čevanja sejalcov – Kronika župnije sv. Kunigunde na Pohorju*, 1989; A. Gričnik, *Cirilov studenec – Z zgodbami na sprehodu skozi čas v krajih pod Roglo*, 2010; A. Gričnik, *Zgodbe moje rojstne župnije – Sv. Kunigunda na Pohorju od starih časov do danes v pripovedih, pesmih in slikah*, 2012; Franček Saje, *Pisma na smrt obso-jenih*, 1958/59; *Poslovilna pisma žrtev za svobodo* (1969); Julka Tajnikar, TV 15, 8. 2. 1973; *Pohorski zvonček*, št. 2, 1969; Marko Zdovc, *Streljanje talcev v Novi Dobrovi pri Zrečah 9. marca 1944*, zapis na internetu.

Zapis: Anton Gričnik, Črnuče, Ljubljana

IVAN MIKLAVC

(5. 9. 1924–9. 3. 1944),
kmečki sin

Ivan Miklavc se je rodil v Trnovcu 9 – Rečica ob Savinji – očetu Francu in materi Mariji z dekleškim primkom Purnat. V družini so poleg njega bili še bratje Franc, Jože in Anton ter sestra Marija. Družina se je preživljala z delom na manjši kmetiji in s trgovanjem z lesom.

Osnovno šolo je obiskoval na Gorici ob Dreti; končal je tri razrede. Kasneje je ostal doma na kmetiji, kjer so potrebovali pridne roke, in se ni politično udeleževal. Bil pa je dejaven v Prosvetnem društvu Rečica ob Savinji, kjer je rad

nastopal v igrah. Drugo leto vojne so ga odpeljali v Nemčijo na prisilno delo (Arbeitsdienst) in januarja leta 1943 se je vrnil domov na dopust. A doma si je na bližnji žagi poškodoval roko in se tako izognil vrnitvi v Nemčijo. V tem času se je kot obveščevalec vključil v NOB, vendar prav zaradi poškodovane roke ni odhajal od doma.

Pisal pa je tudi svojemu bratu Francu, ki je bil v nemški vojski, naj si uredi dopust in on mu bo pomagal iti v partizane. To je bila zanj usodna napaka, saj so Nemci pismo preverili in imeli zadosten dokaz, da so ga malo pred božičem leta 1943 aretirali in odpeljali v Stari pisker ter ga nato z ostalimi odpeljali v Zreče kot talca in ga tam ustrelili. V partizanih je bil tudi njegov brat Jože; brat Franc, ki je bil v nemški vojski, je padel neznano kje.

Ivan je pokopan v skupnem grobu v Zrečah.

Zapis in fotografija:

Alojz Miklavc, po pripovedovanju še živega brata Jožeta Miklavca

---

JURIJ MILLER

(12. 4. 1925–9. 3. 1944),
tekstilni vajenec

Jurij Miller se je po podatkih iz zapisnika nemških okupacijskih sil rodil v Brežicah, po drugih pa v Beogradu, v železničarski družini očetu Karlu in materi Mariji. Kasneje se je družina preselila v Maribor in za časa vojne je bilo njihovo domovanje na Hermannsgasse 8. Že kot dijak se je vključil v partizansko gibanje, o čemer priča tudi naslednji navedek iz druge knjige Milice Ostrovske *Kljub vsemu odpor* (str. 203): »/.../ Karla Močnik je pribežala iz Ljubljane v Maribor po tem, ko so ji zaprli očeta in ji je brat

leta 1942 padel kot partizan. Zatekla se je k železničarski rodbini Miller, s katero je bila v sorodu. Upala je, da je tu ne bodo zasledovali. Millerjev mladi sin Jurček pa je bil tedaj že terenski delavec. Dne 23. novembra 1943 so ga prijeli in 9. marca leta 1944 v Novi Dobravi pri Zrečah ustrelili.«

Jurij Miller je bil tekstilni vajenec, zaposlen v eni izmed tekstilnih tovarn v Mariboru. Podrobnosti o njegovi aretaciji ne poznamo, saj nismo uspeli navezati stikov z njegovimi svojci, a smo v mariborskem Muzeju narodne osvoboditve uspeli pridobiti njegovo fotografijo.

Od vseh zreških talcev je bil najmlajši, saj je umrl le dober mesec pred svojim 17. letom.

Po nekaterih podatkih naj bi bil pokopan v Čatežu pri Zagorju ob Savi, vendar nam krajevna organizacija ZB tega ni potrdila. Mislimo, da je pokopan v Zrečah.

Zapis po pisnih virih, navedenih v poglavju Uporabljeni viri in literatura.

Fotografija iz arhiva Muzeja narodne osvoboditve Maribor.

Spomenik padlim v drugi svetovni vojni pred upravno zgradbo današnjega Uniorja. Danes je ta spomenik postavljen nasproti osnovne šole, blizu bencinske črpalke.

HENRIK (HINKO) PAVLOVIČ

(30. 12. 1925–9. 3. 1944),

orodjar

Henrik (Hinko) Pavlovič je bil rojen v Karlovcu očetu Ivanu in materi Elizabeti Pavlovič. Po poklicu je bil orodjar in je v času druge svetovne vojne bil zaposlen na Teznem, v kasnejšem Tam-u. Po narodnosti je bil Hrvat in samski. Za njegovo mater Elizabeto v zapisniku, narejenem 13. 3. 1944 za vse talce, ustreljene 9. 3. 1944 v Zrečah, piše, da je živela v Ljubljani. Bil je sodelavec partizanskega gibanja, a več od tega ne vemo.

V knjigi Milice Ostovške *Kljub vsemu odpor* je zapisano:

»Pavlovič Hinko na plakatu o ustreljenih talcih (Kundmachung/Objava, Marburg an der Drau am 11. März) je zapisan kot: Paulowitsch Heinrich geb. 30. 12. 1925 in Karlstadt, Werkzeugmacher, unsteten Aufenthaltes.«

V isti knjigi pa na strani 365 nejdemo še zapis:

»Pavlovič Hinko, 1925, Karlovac, orodjar, delal v Mariboru, ustreljen 9. marca 1944 v Dobravi pri Zrečah kot sodelavec osvobodilnega gibanja.«

Pokopan je v Zrečah.

Zapis po pisnih virih, navedenih v poglavju Uporabljeni viri in literatura.

Žrtve druge svetovne vojne

OSEBNI PODATKI		PODATKI O SMRTI	
Ime in priimek	Pavlovič Henrik (Hinko)	Vojni status	Sodelavec partizanskega gibanja
Oče		Voj. enota, čin	
Mati		Datum smrti	9.3.1944
Priimek matere		Kraj smrti	Nova Dobrava pri Zrečah
Po domače		Država smrti	Slovenija
Datum rojstva	30.12.1925	Kraj pokopa	
Kraj rojstva	Karlovac	Država pokopa	Slovenija
Naslov	Maribor	Vzrok smrti	Talec - ustreljen
Stara občina	Maribor	Povzročitelj smrti	Nemške (okupacijske) enote
Nova občina	Maribor	Starost	
Pokrajina	Spodnja Štajerska		
Zakonski stan	samski		
Poklic (Soc.status)	orodjar		
Narodnost	Hrvat		
Spol	moški		

Viri

Ostrovska Milica, Kljub vsemu odpor, Obzorja Maribor, 1981, str. 365.
 ARS II, KUZOP, f. 870/II, Zreče.
 ARS I, KUZOP, f. 17, m. 210: Žrtve ustreljene za časa okupacije v jetnišnici v MB, P3.
 AS 281, Federalni odbor za organizacijo prenosu padlih borcev za Slovenijo, teh.e. 6, št. 212/6, Seznam žrtev
 okupatorja, katere so pokopane v okraju Slov. Konjice.
 ARS, Odd. II., Kartoteka žrtev NOB, Gradivo Zveze borcev.
 Slovenski poročevalec, VI, št. 166, 31.10.1945, str.7.

Opombe

ARS I, KUZOP: nestalno bivališče.
 AS 281: poklic: mizarški mojster; naslov: "Lebern".

Referent vnosa
 NTMOJCA N

Datum zadnje spremembe
 24.4.2006

Datum tiskanja
 4.11.2015

Natisnil-a

TADEJA

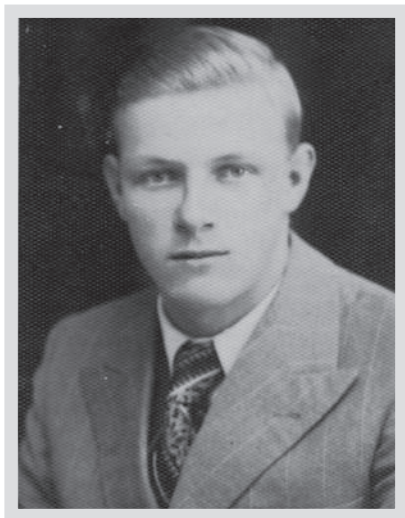
Faksimile: podatki Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani za osebo Henrik
 (Hinko) Pavlovič

VINCENC PIRNAT

(19. 10. 1918–9. 3. 1944),

kovaški pomočnik

Vincenc Pirnat se je rodil tik pred koncem prve svetovne vojne očetu Francu in materi Frančiški Pirnat v Srednjih Jaršah, številka 9. Po domače se je pri njih reklo Pri Plevnovih. To je bila kmečko-obrtniška družina s petimi otroki, ki se je preživljala s kmetijstvom in manjšo kovaško, tapetniško in kolarško delavnico, namenjeno izdelavi in popravilu vozov za prevoz ljudi. Vincenca so doma klicali Vinko. Bil je najmlajši otrok in imel je še brata Franca in Mihaela in sestre Marijo in Frančiško. Družina je živela mirno

življenje tako v delu na zemlji, v delavnici in tudi v udejstvovanju v društvenem življenju. Vinko je bil vesele in nežne narave in zelo rad je pel in bil tudi ljubitelj gledališča, saj je rad igral v igrah, ki so jih pripravili v domačem kraju. Zelo rad je zahajal v planine. Izučil se je za kovača in po takratni navadi je bil najprej kovaški pomočnik.

Ko je leta 1940 odslužil vojaški rok, je šel delat v Jugočeško v Kranj, kjer je bil vzdrževalec tkalskih strojev. Leta 1941 so ga mobilizirali v partizane. Leto kasneje je pobegnil, ker je zanj, za njegovo nežno naravo, bila vojna preveliko zlo in zalomilo se je, ker ni hotel izvrševati likvidacij.

Na sveti večer leta 1943 je bil skupaj z več sovaščani ponovno mobiliziran. Bili so sicer vođeni, popisani, a jih niso vključili v organizirane enote. Bili so prepuščeni sami sebi, združeni v neformalne skupine – brez vojaške obleke in orožja.

Januarja 1944 je – skupaj s sovaščani – ponovno pobegnil. Med begom so jih ujeli nemški žandarji. Med njimi je bil tudi Slovenec, njihov rojak. Ob

---

prijetju jih je prepoznal in jim skušal pomagati pobegniti. Ostali žandarji iz patrulje so ga izdali nadrejenim, zato so ga zaprli in ustrelili.

Po zaslišanju vseh ubežnikov so Vinka prepoznali kot organizatorja pobe- ga in ga zaprli v mariborske zapore. Ostale ujete sovaščane so izpustili.

Po aretaciji je Lizika Hanuš, ki je delala na nemškem policijskem uradu, pisala Vinkovemu bratu Francu, da je Vinko zaprt v Mariboru. Lizika in Franc sta se poznala, ker je bil njen oče zaposlen v železarni in mu je dobavljal žele- zo za izdelavo vozov. Šel je z vlakom v Maribor. Z njim se je skušal pogovoriti kar s ceste pod okni zapora. Pri tem je bil aretiran tudi on.

Lizika je poslala še eno pismo, da so zaprli tudi brata Franca. Nato sta se v Maribor po oba odpravila oče Franc in njegova snaha oz. žena zaprtega Franca. Pri gestapu sta skušala posredovati, da bi ju izpustili. Tudi Lizika si je zelo prizadevala in prosila na uradu, naj ju izpustijo. A izpustili so le Franca, ker je Vinka bremenila obtožnica, da naj bi bil dvojni agent.

Maja 1945 je prišel do Vinkovih domačih sorodnik enega od ustreljenih talcev povedat, da organizirajo prekop ustreljenih talcev. Vinkov brat Franc je šel (z vlakom do Slovenskih Konjic) v Zreče in ga identificiral (po oblačilih in zobeh).

Posmrtno ostanke so v pocinkani krsti z vlakom prepeljali do Domžal. Z železniške postaje jih je domžalski pogrebni Urbanija z vozom pripeljal domov. Več dni je ležal doma na parah in bil po pogrebni maši, ki jo daroval domači župnik, položen k počitku na farno – mengeško – pokopališče.

Zapis in fotografija:

Martina Volčini – pranečakinja, Srednje Jarše

ANTON ROVŠNIK

(6. 7. 1899–9. 3. 1944),
mizarski mojster

V skromni kmečki hiši v kraju Spodnji Podvrh, številka 4, v Občini Braslovče sta začela svojo skupno življenjsko pot oče Anton Rovšnik starejši in Jožefa Rovšnik, rojena Štifter, iz vasi Stopnik, po domače se je pri njih reklo Kurnikovi. Pri Rovšnikovih je bilo hišno ime Učakarjevi.

V zakonu se jima je rodilo sedem otrok; 6 sinov in hči.

Kot prva se je rodila hči Katarina, kasneje poročena Mrak in živeča v Stopniku. Prvi od šestih fantov je bil Anton, rojen 1899, ki je bil kasneje

kot talec ustreljen v Zrečah. Ime je dobil po očetu. Drugi sin je bil Franc, rojen leta 1901, po poklicu tesar in obenem posestnik na domačiji Podvrh 4. Tretji sin Ivan, ki je bil rojen leta 1903, je bil čevljar in kasneje je postal samostojni obrtnik in čevljarški mojster. Jože Rovšnik, ki je bil rojen leta 1906 je bil po poklicu krojač in kasneje še krojaški mojster, skupaj z bratom Ivanom pa sta imela obrtni delavnici v eni izmed hiš v Trbovljah. Peti sin Pavel, ki je bil rojen leta 1909, je bil mizarski mojster v Šentvidu nad Ljubljano. Kot zadnji, tj. šesti sin, je bil Viktor, rojen leta 1911 in prav tako čevljarški mojster. Živel je v Trbovljah. Vsi so bili cenjeni v svojem poklicu in dejavnosti in spoštovani ter cenjeni v svojih krajih.

Toliko o družini Rovšnik in sedaj nekoliko več o Antonu Rovšniku ml., ki je bil kot talec 9. 3. 1944 ustreljen v Zrečah. Rojen je bil 6. 7. 1899 v Braslovčah v vasi Podvrh 4, kjer se je po domače reklo Pri Pider. V osnovno šolo je hodil v oddaljene Braslovče in se nato odločil za poklic mizarja. Izučil se je v delavnici mizarja Brodeja na Vranskem, kjer je najprej postal pomočnik. To so bili težki

Mizar Anton Rovšnik desno, zadaj sin, ki je preživel vojno, levo pomočniki.

časi prve svetovne vojne. Tam je nato delal še kot mizar, a se je nato odločil začeti svojo samostojno mizarstvo pot v Stopniku, kjer je spoznal in se kasneje tudi poročil s Terezijo. Kmalu po poroki se je rodil sin Anton, in sicer 6. 1. 1927, nato še hči Silva, rojena 1. 1. 1928. Ponudila se je priložnost dobiti manjšo delavnico in hišo v Gomilskem, kamor so se iz Stopnika preselili leta 1930. V tem času je Anton Rovšnik v Šentilju nad Ljubljano opravil mojstrski izpit in tako je lahko začel samostojno obrtniško dejavnost na Gomilskem. V letih pred drugo svetovno vojno je že imel uspešno in znano mizarstvo delavnico z več zaposlenimi pomočniki in sinom Antonom. Začela se je druga svetovna vojna in kakor drugi bratje Rovšnik se je tudi on aktivno vključil v boj proti okupatorju. A njegovega dela ni bilo moč toliko skriti, da ne bi bil izdan. Aretirali so ga kar v delavnici in ga z ženo, sinom in hčerjo odpeljali v Celje, v Stari pisker.

Kolesarji, Anton Rovšnik, v sredini

Po pripovedovanju hčerke Silve je bil med talce že prišteti tudi njegov sin Anton, vendar so ga zaradi njegove mladosti nato zamenjali z Antonom Rovšnikom iz Podvrha na Gomilskem, rojenim leta 1923. Ženo in hči so nato poslali domov, sina Antona ml., takrat starega 17 let, pa v zapor v današnje Kidričevo, kjer je v tovarni delal kot prisilni delavec in se po osvoboditvi vrnil domov.

Anton Rovšnik je pokopan v Zrečah.

*Zapis in fotografije:
Vladimir Rovšnik, Justinova ulica 4, Ljubljana,
in Ljudmila Praznik, Gomilsko 68*

Za srečnejšo, lepšo bodočnost slovenskega naroda
so darovali svoje življenje

FRANC ROVŠNIK

star 44 let,

posestnik in tesar v Podvrhu pri Braslovčah.
Padel novembra 1943 v Podvrhu;

ANTON ROVŠNIK

star 46 let,

pos. in miz. mojster na Gomilskem v Sav. dolini.
Padel kot talec v celjskih zaporih marca 1944;

PAVLE ROVŠNIK

star 35 let,

mizarski mojster v Št. Vidu nad Ljubljano.
Ustreljen 27. maja 1944 v Št. Vidu;

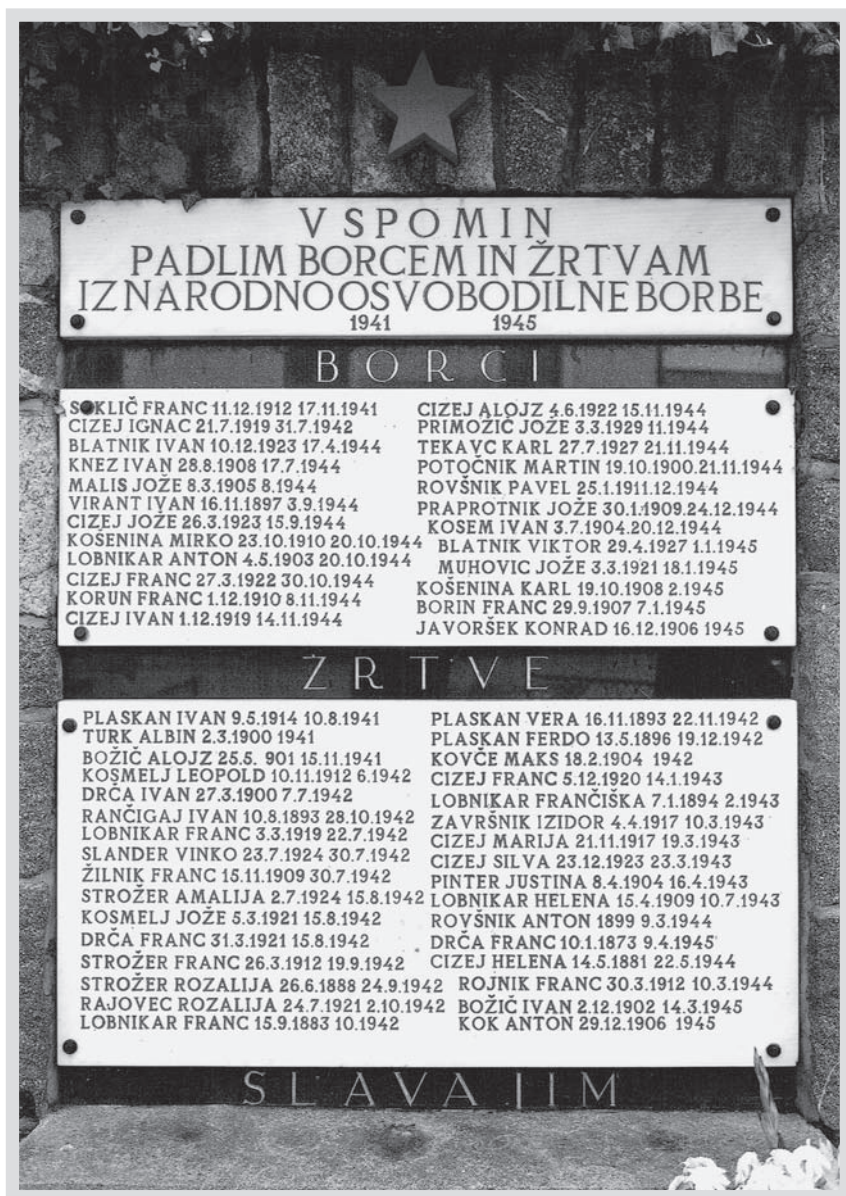
JOŽE ROVŠNIK

kroj. mojster v Trbovljah, partizan dol. odreda.
Pobit od črne roke v avgustu 1944 pri Sv. Križu
pri Čatežu.

Trbovlje, Podvrh, Gomilsko, št. Vid nad Lj.,
dne 17. julija 1945.

Globoko žalujoče žene Ivanka, Terezija, Marija
in Justa z otroki, brata Ivan in Viktor ter ostalo
sorodstvo.

Parte, faksimile. Anton Rovšnik je bil ustreljen v Zrečah, star 46 let.

Spominsko obeležje žrtvam

ANTON ROVŠNIK

(2. 6. 1923–9. 3. 1944),

delavec na kmetiji

Anton Rovšnik je bil rojen v Spodnjem Podvrhu 13 (v času okupacije Unterberg) v Občini Braslovče in je bil sorodnik Antona Rovšnika, rojenega leta 1899, ki je bil kot talec ustreljen v Zrečah. Po domače se je družini reklo Pri Paulnu. Verjetno je bilo ime Pavel tradicionalno družinsko in ga je nosil tudi njegov oče, materi je bilo ime Elizabeta, dekliški priimek Košica. Bil je poljedelski delavec, in ker je sodeloval pri narodnoosvobodilnem boju, je bil aretiran in zaprt v mariborskih zaporih in nato kot talec 9. 3. 1944 ustreljen v Zrečah.

Zanimiv je dogodek z dvorišča, kjer so odbirali talce za streljanje in ugotovili, da je njegov sorodnik tudi Anton Rovšnik, rojen leta 1927, star še ne 17 let in kot tak ni smel biti talec. Tako je on, nekoliko starejši Anton Rovšnik, postal talec in končal svoje življenje v Zrečah.

Ni bil poročen in ni bil v nobeni partizanski enoti.

Pokopan je v Zrečah.

*Zapis po pisnih virih, navedenih v
poglavju Uporabljeni viri in literatura.*

RUDOLF SERŠEN

(16. 4. 1915–9. 3. 1943),

učitelj

Rodil se je v Veržaju materi Kristini in očetu Francu, ki sta bila lastnika velike kmetije. Mladost je preživel v številni družini v družbi s petimi brati in štirimi sestrami. Ko je imel 12 let, je mama umrla in življenje na kmetiji je postalo težje. Očetova sestra Lojzka je skrbela za otroke, vse dokler se oče ni ponovno poročil.

Rudi je osnovno šolo obiskoval v Veržaju, meščansko v Ljutomeru in učiteljske v Mariboru. Bil je zelo delaven in pogumen, predvsem pa narodno zaveden učitelj. Proti kri-

vicam se je boril že v Veržaju, kjer je začel poučevati. Njegova druga šola je bila na Kapeli pri Radencih in tudi tam se je takoj vključil v izvajanje raznih sabotažnih akcij.

V juniju leta 1943 je bil s somišljeniki pobudnik ustanovitve odbora OF za ljutomersko-radgonsko okrožje, kjer se je spoznal s Korošcem, Strajnsakom, Jurkovičem in drugimi. Že meseca avgusta je bil sprejet v KP in še istega poletja so organizirali odhod novincev v partizane kot odgovor na padec Pohorskega bataljona. Rudolf Seršen je poskrbel za ponarejene dokumente, da so borce preko Črne na Koroškem popeljali na Pohorje.

Septembra leta 1943 je ujeti sodelavec začel izdajati prijatelje in nekateri se niso uspeli pravočasno umakniti v ilegalo. 17. 9. 1943 je Seršen sodeloval pri požigu in 30. 10. 1943 je gestapo aretiral še preostale člane okrožja, ki so bili izdani. Seršena so 2. 12. 1943 prepeljali v ptujske zapore, nato 18. 2. 1944 v mariborske sodne zapore in tam je bil obsojen na streljanje. Umrli je 9. 3. 1944 kot talec v Zrečah, kjer je tudi pokopan.

Rudolf Seršen, prvi z leve, v krogu družine in sorodnikov leta 1937 oz. 1938

*Zapis in fotografiji:
Irena Korošec - Zemljič, Črešnjevci 160 pri Gornji Radgoni,
po podatkih Slavka in Kristine Prašnički, Gozdna ulica 9, Veržej*

FRANC TRUDEN

(11. 6. 1926–9. 3. 1944),

mizar

Franc Truden je bil rojen v Starem trgu pri Ložu očetu Francu in materi Frančiški. Družina je za časa njegove aretacije bivala v vasi Nadlesk, hišna št. 43. V družini sta poleg njega bili še dve sestri. To je bila kmečka družina z nekaj zemlje, zato se je Franc izučil mizarskega poklica pri bližnjem mizarskem mojstru in bil predviden, da nekoč prevzame domačijo. Tako je postal doma in nekaj malega tudi mizaril. Bil je vesele narave in rad je po večerih s fanti pel na vasi. Sorodniki vedo povedati, da je bil to zelo mil fant lepega obraza in dobrosrčen, in predvsem mati, ker je bil pač edini sin, ga je imela zelo rada. Konec meseca septembra 1943 naj bi bil mobiliziran v Loško brigado (podatki iz kartoteke *Žrtve druge svetovne vojne*, Inštitut za novejšo zgodovino Ljubljana), a sorodniki tega ne morejo potrditi. Po njihovem so ga aretirali doma v hlevu, kjer se je skrival pod jasli, ko je nosil hrano partizanom. Mogoče pa je tudi, da je z brigado odšel skupaj s 14. divizijo na Štajersko in bil tam ujet in pripeljan v Maribor in od tam v Zreče.

Leta 1944 je umrl tudi oče in tako je mati to leto izgubila moža in sina. Mati je umrla leta 1967.

Franc Truden je pokopan v Zrečah.

Informator:
Marjan Geršič – nečak,
Gregorčičeva ulica 23, Domžale

Grob na novem pokopališču; po ukinitvi starega pokopališča v Zrečah leta 1982 so bili na novo pokopališče preneseni posmrtni ostanki tukaj pokopanih talcev.

PRIČEVANJA OČIVIDCEV

*Razglednica Zreč, odposlana 1934, založil Kračun v Zrečah
(Vir: Zasebni arhiv Ivo Jančič)*

Spomin na streljanje talcev v Zrečah v četrtek, 9. marca 1944

BORIS PODVRŠNIK st.

Rojen leta 1932

Še danes se spominjam tistega dne, ko je v Zrečah odjeknilo 20 strellov in pokosilo 20 talcev, ki so jih ta dan pripeljali v Zreče.

Takrat smo stanovali pri Kavčičih, danes tam nihče več ne stanuje; to je bilo tik ob cesti, ki je vodila v Zreče, nasproti domačije Tičeki, danes bi rekli blizu Spara. Bil je mrzel marčevski dan in bilo je še nekaj snega, a to otrok pač ni motilo, zato sem tudi sam bil zunaj, blizu ceste. Avtomobili so bili takrat redkost in v tem času so našo pozornost vzbujali vojaški tovornjaki in motorji. Tudi to jutro se je že od daleč slišalo hrumenje in obetalo se je več vozil, vsaj tako se je slišalo. In res je spredaj bil motor s prikolico in mitraljezom, za njim tovornjak in za tem zopet motor. Ali je imel prikolico, se ne spomnim več. Zelo dobro sem videl moške, ki so sedeli na tovornjaku in še posebej se spomnim Antona Mernika, ki je sedel tik ob njegovi stranici, in ker sem ga že od prej poznal, sem takoj vedel, kdo je. Takoj sem pomislil, da se dogaja nekaj posebnega. In res se je kaj kmalu zaslišalo streljanje in potem so mi doma povedali, kaj se je zgodilo, in tega dne ni nihče več šel v Zreče.

Spomenik zreškim talcem – sedanji (Foto Martin Mrzdovnik)

NN³ iz Zreč spominja dogodka, ki je pretresel in prestrašil tudi otroke:

»Tega dne sem kot vedno ob delavnikih šla v šolo v Slovenske Konjice, saj sem takrat še obiskovala nižjo gimnazijo. Ko sem šla mimo takratne občinske zgradbe, kjer je bila nastanjena okupatorska oblast, sem videla nevsakdanji dogodek. Pred zgradbo je bil tovornjak in še nekaj drugih vozil, natančno koliko, ne vem, morda tudi še kakšen motor s prikolico, vsekakor pa je bilo tam veliko ljudi. Opazila sem, da je bilo med njimi precej civilistov in to, kar me je zbegalo, je bilo to, da so imeli zvezane roke, in seveda so bili tukaj še vojaki, ki jih sicer ni bilo toliko v Zrečah. Kaj se dogaja, nisem vedela. Pozorna sem bila na moškega v beli srajci z rožnim vencem v rokah. Prav zasmilil se mi je, saj je bil še sneg in je bilo hladno, on pa v sami srajci. Časa za opazovanje ni bilo veliko, saj sem hitrih korakov stopala naprej po cesti, šoli naproti. To moje razmišljanje, kaj neki to pomeni, so že na vrhu Planinčevega brega prekinili streli, ki so prihajali iz Zreč, in takrat sem že bila prepričana, da se je v Zrečah zgodilo nekaj strašnega. Kasneje so mi doma povedali, kaj se je zgodilo. Še danes pa mi je moč z belo srajco in rožnim vencem v rokah, ki sem ga poznala – bil je Jožef Kropelj, po domače Kugler – še vedno v spominu, še vedno vidim ta prizor.

---

3 Oseba ne želi biti imenovana, zato inicialki imena in priimka nista identični dejanskemu imenu in priimku.

Dogodka, ki ni pretresel le Zreč, temveč vso dolino ob reki Dravinji in celotno južno Pohorje, se **AVGUST KOS (rojen 1926)** iz Rudniške ceste 3, Zreče, spominja tako:

»Tega dne je moja mati Marija skoraj pritekla iz Zreč in vsa zadihana doma vpila: »V Zrečah streljajo!« In ker več od tega ni mogla ali ni hotela povedati, sem se odločil, da grem pogledat, kaj se dogaja v Zrečah. Tega, da bi streljali talce, nisem niti pomislil, prej kaj drugega kot to. Streljanje pač, in sem šel. Vse kaže, da so to novico nekateri že zvedeli in so se tako kot jaz prišli na lastne oči prepričati, kaj se je zgodilo. Povedati moram, da smo takrat stanovali na posestvu pri Spodnjih Mavcih (pod gradom Lušperk) in da nas je bilo doma pet otrok (Franc, Ludvik, Pepči, Tone in Avgust) in starša Marija ter Jožef. Moj oče je bil zaposlen pri posestniku Grundnerju, ki je bil tudi krstni boter nam, otrokom, in je do nas bil vedno radodaren. V kuhinji je namreč naročil, da nam lahko vsak dan dajo hlebček kruha, in tega smo tudi vedno dobili.

Ko sem prihajal v Zreče, je že bilo čutiti ta dogodek in ob železniški progi pod hribom je bilo videti stražo in nekaj ljudi. Vse kaže, da stražarji niso branili ljudem, da so si prišli pobližje ogledati to grozodejstvo. Vedelo se je, saj so ta dan bili že izobešeni plakati, koga vse bodo usmrtili, in prav gotovo so svojci vsaj teh talcev, ki so bili iz Koroške vasi in Kunigunde, prišli in se tako prepričali o njihovi smrti. To je bilo tudi njihovo zadnje slovo. Tudi sam sem se lahko precej približal mrtvim, ki so ležali v dveh vrstah po 10, in sneg, ki je takrat še bil visok dva, tri prste, se je krvavo obarval in kri je tekla po bregu. Težava pa je nastopila, ko sem hotel zapustiti ta kraj in me vojaki niso pustili, saj so čakali nekoga, ki bo mrtve odpeljal, zato so rabili ljudi, da jih bodo naložili. Tako mi je eden izmed vojakov rekel, da moram počakati, da bomo talce naložili. Tega pa si nikakor nisem želel, saj je bil prizor na mrtve in krvave može preveč strašen.

Toda, kako zapustiti ta kraj? Na srečo prevoza dolgo ni bilo in ob menjavi straže sem poizkusil in novi stražarji so mi pustili oditi. Bolje rečeno, tekel sem na vso moč, samo da zbežim iz Zreč.

Kakor sem potem zvedel, so talce naložili na voz. Peljala in pokopala naj bi jih Anton Kropej iz Radane vasi (po domače Bedejakov) in še neki Rus, ki je služil pri Andrajcu, v skupinski grob, ki je bil zunaj ograje pokopališča. Vem tudi to, da so jih konec leta 1945 odkopali in nekatere so svojci tudi odpeljali na svoja pokopališča.«

KRIŽEV POT

*Žreče: cerkev sv. Egidija in občinski urad; sem so s kamionom pripeljali talce
(Razglednica iz leta 1926, vir: zasebna zbirka Alojza Pačnika)*

Križev pot zreških talcev

Bil je četrtek, 9. marca leta 1944. Dan, ki se je že spogledoval s prihajajočo pomladjo, je bil hladen, po dolini je bilo še za prst ali dva snega, nekoliko več ga je bilo višje, na Pohorju. Vas, ki se je takrat imenovala Hollenstein, se je prebujala v nov dan, stroji v bližnji tovarni so peli svojo pesem, ljudje so hiteli po svojih opravkih, kmetje so se že pripravljali, da po tem snegu začnejo svoja opravila, vlak, ki je dvakrat dnevno prisopihal v kraj, je naznanjal, da življenje teče sicer svojo pot, a po tirih, ki jih je ta leta določala vojna. Že prvi pogled po kraju je dal to vedeti; požgano in zapuščeno župnišče, nekoliko poškodovani kovačija, železniška postaja. Ljudje, kolikor jih je ostalo doma, so s strahom pričakovali vsak nov dan in slutili, da se vendarle bliža dan, ko bo vse drugače, ko bodo utihnile puške, ko se bodo iz vojne vrnili možje in fantje, tudi žene. Toda prišel je dan, ki so ga pričakovali, saj so vedeli, da po tem, kar se je zgodilo pred meseci, prihaja maščevanje in ta četrtek, 9. marca leta 1944, se je za vse neizbrisno zapisal v življenje kraja.

V jutranjih urah je v kraju vse vznemiril prihod vojaških vozil. Ustavila so se pred krajevno komando, pred hišo, ki je nekoč bila osnovna šola, kasneje pa vsakokratni oblasti služila za občinsko hišo. Veliko vojakov in 20 mož, ki so stali na dvorišču, in vse bolj je postajalo jasno, da so to talci in da se bo v kratkem zgodilo nekaj strašnega. Samo prostor je bilo še potrebno poiskati, postaviti stražo in začel se bo križev pot 20 talcev.

Kadarkoli sem šel mimo kraja njihove smrti, sem se vprašal: kdo so bili ti fantje in možje, ki so tukaj končali svoje življenje, in še najbolj me je presunilo to, kako strašnih je moralo biti teh 250 metrov od zgradbe do kraja smrti. 20 mož, 20 zgodb, 20 stisk, 20 krikov po življenju ... Vse vas, spoštovani, ki to berete, vabim, da se skupaj z njimi napotimo na njihovo pot – na njihov križev pot.

Križ na cerkvi sv. Egidija, kakršnega so videli talci z dvorišča pred občinsko stavbo, kamor so jih pripeljali. (Vir: Osebni arhiv žpk. Maksimilijan Ledinek)

Križev pot zreških talcev

Obsodba: Zbor v zaporu, oficir bere imena; nekoga, ki je bil mlad, zamenja njegov sorodnik z istim imenom in priimkom. Nato obsodba: smrt s streljanjem. In začenja se naša pot na Kalvarijo.

Sprejeti smrt. Roke so zvezane, vsepovsod vojaki. Obsodba na smrt, kdo bi jo razumel; še enkrat so jo prebrali, tukaj, na dvorišču. Končano je; križ, ki je naložen, je potrebno sprejeti. Toda, kako ga razumeti – zakaj moram umreti.

Padci pod križem: Ne vemo, kako dolga bo pot. Morda tja daleč v gozd. Noge postajajo negotove, tresoče, težke kot svinec. Tik pred nami, na levi strani, stoji cerkev. Duhovnika očitno ni, vse je pusto. Končno se izvije krik: Moj Bog, zakaj to dopuščaš? Kje si, kaj ne vidiš, kaj se dogaja? Tišina, samo šepet korakov, ki peljejo v smrt. Celo pasti nam ne dovolijo.

Kje si mati, žena? Kako dobrodošlo bi bilo srečanje z materjo, a obenem tako strašno. Gledati sina, ki ga vodijo v smrt, je strašno za oba. Kako tolažilen bi bil zadnji pogled na svojo ženo, dekle, otroke. Toda nikogar ni. In koraki odmevajo naprej ...

Kdo mi bo pomagal nositi križ? Vse težja je ta pot, vojaki spredaj, gotovo so tudi zadaj, tik ob nas in nemo opravljajo svoje delo. Nobenega sočutja, morda so se že navadili takšnih del. Zvezane roke sojetnika dajejo oporo enkrat enemu, drugič drugemu. Drug drugemu postajava Simona iz Cirene. To tolaži.

Vtisniti si v spomin: Sedaj opazim, da je vendarle nekaj ljudi, ki bodo priče temu križevemu potu; nekdo bo to videl, si vtisnil v srce in spomin. Le to si želim, da moja smrt ne bo zaman, da bo kri, ki bo obarvala ta zapozneli sneg, pričala o nas, da si boš ti, Veronika, stisnila naše obraze na srce. Ne pozabi nas!

Koga naj nagovorim? Bolj se bližamo železniški progi, več ljudi videvam. Morda so bil celo prisiljeni gledati ta sprevod, morda so šli tod mimo po svojih opravkih? Kako rad bi jim povedal, kako mi je; da sem nedolžen, le za

---

domovino sem se postavil. Ne, tega mi ne bodo dovolili in tudi moj glas tega ne zmore več.

Odvzeli so mi vso človeško dostojanstvo: Končno se kolona ustavi le nekaj deset metrov nad železnico. Pred nami je breg, nekaj drevja. Je to kraj, kjer bo vsega konec? Ne, saj ne more biti res! Zakaj se pot ne nadaljuje, da bi moje življenje trajalo še kakšno minuto? Zvezane roke, zavezane oči, tema in nato nastopi tišina.

Vse je končano. Tako, sedaj je ta trenutek resnice mojega življenja. Pribit sem na križ. Ni več vrnitve, vsega je sedaj konec. Tako v temi te cunje na očeh v duhu zrem na cerkev, ki je tik pred mano. Velik križ na pročelju stoji pred menoj. Iz oči v oči si zreva s trpinom s križa in le pogledi govorijo in končno mi nekdo poda roko. Vem, kdo si, moj odrešenik si!

Smrt: Tega poka nisem več slišal, nekje v daljavi se je slišal odmev. Tudi bolečina se je spreminjala v ugodje in svetloba nekoga, ki mi je bil znan, se je bližala. Vedno bolj sem razumeval svoje življenje, svojo smrt in vedno bolj mi je postajalo prijetno, tako domače je bilo.

Padel sem kot nedozorel sad: Vse je končano, vojaki odhajajo, opravili so svoje delo, ostaja le straža. Prihajajo ljudje in nas gledajo, strah jih je. Kako rad bi jim povedal, da bi še rad živel in kakšne načrte sem imel s svojim življenjem. Naložijo nas na voz in velika jama tik ob reki Dravinji nas sprejme in sad, ki si je toliko želel življenja, leži v zemlji, tej črni zemlji.

Seme, ki je padlo v zemljo, je vzklilo. Iz krvi nedolžnih, ki so tukaj končali svoje življenje, in vseh drugih mrtvih med vojno in po njej vstaja v novo življenje, ki kliče po odpuščanju, miru in spravi.

Martin Mrzdovnik

Uporabljeni viri in literatura

Kljub temu da so življenjske zgodbe talcev napisali predvsem njihovi svojci in drugi, sem se moral poslužiti tudi drugih pisnih virov oz. dokumentov. Najprej so to bili mrliški listi iz *Mrliške knjige*, hrani jo Krajevni urad Zreče, ki so bili napisani 13. 3. 1944; to je le nekaj dni po pokopu žrtev.

Drugi uporabljen vir je bila *Kartoteka žrtev druge svetovne vojne*, ki jo hrani Inštitut za novejšo zgodovino Ljubljana. Na ta način sem lahko primerjal podatke, ki so se praviloma ujemali, v nekaterih primerih pa tudi ne.

Brez teh temeljnih dokumentov bi bili zapisi življenjskih zgodb talcev nepopolni in tudi zavajajoči. Zato iskrena hvala Upravni enoti Slovenske Konjice in vodstvu Inštituta za novejšo zgodovino Ljubljana.

V pomoč so mi bile tudi informacije iz Muzeja za novejšo zgodovino Celje, ki sem jih kasneje s hvaležnostjo uporabil.

Ko je že vse kazalo, da nekaterih podatkov ne bom našel, mi je na pomoč priskočil Muzej narodne osvoboditve Maribor in mi dovolil uporabiti fotografijo Jurija Millerja, enega izmed zreških talcev, ter mi posredoval še nekaj koristnih podatkov.

Glede virov in literature za tri talce iz Občine Zreče pa je pisec dveh zgodb podal tudi te.

A. Gričnik, *Zapisi in pričevanja sejalcov – Kronika župnije sv. Kunigunde na Pohorju*, 1989; A. Gričnik, *Cirilov studenec – Z zgodbami na sprehodu skozi čas v krajih pod Roglo*, 2010; A. Gričnik, *Zgodbe moje rojstne župnije – Sv. Kunigunda na Pohorju od starih časov do danes v pripovedih, pesmih in slikah*, 2012; Franček Saje, *Pisma na smrt obsojenih*, 1958/59; *Poslovilna pisma žrtev za svobodo* (1969); Julka Tajnikar, TV 15, 8. 2. 1973; *Pohorski zvonček*, št. 2, 1969; Marko Zdovc, *Streljanje talcev v Novi Dobrovi pri Zrečah 9. marca 1944*, zapis na internetu.

Za talce iz KS Braslovče sem uporabil knjigo *Braslovče* avtorja Franca Kralja iz leta 1990 in podatke, ki mi jih je posredoval Jože Rakun in so iz arhivskega gradiva Združenja borcev Zgornje Savinjske doline.

ISBN 978-961-91854-9-0

Četrtek, 9. marec leta 1944, se je neizbrisno zapisal v zgodovino Zreč. V jutranjih urah je vse vznemiril prihod vojaških vozil. Ustavila so se pred krajevno komando, pred hišo, ki je nekoč bila osnovna šola, kasneje pa vsakokratni oblasti služila za občinsko hišo. Veliko vojakov in 20 mož, ki so stali na dvorišču, in vse bolj je postajalo jasno, da so to talci in da se bo v kratkem zgodilo nekaj strašnega.

Kadarkoli sem šel mimo kraja njihove smrti, sem se vprašal: kdo so bili ti fantje in možje, ki so tukaj končali svoje življenje, in še najbolj me je presunilo to, kako strašnih je moralo biti teh 250 metrov od zgradbe do kraja smrti. 20 mož, 20 zgodb, 20 stisk, 20 krikov po življenju ...

